

Het eilandencomplex De Kreupel is in een hoog tempo veroverd door planten en dieren. De vegetatie ontwikkelt zich sneller dan de plannenmakers hadden verwacht. Voor de vogels is het een broedplaats van formaat, terwijl de eilanden het hele jaar door als fourageer- en slaappleats fungeren.

Natuurontwikkeling in De Kreupel loopt prima

Er zijn in Nederland mooie voorbeelden van natuurontwikkeling: landschappelijke ingrepen die een verrijking van de natuurwaarden opleveren. Vooral in de buurt van water liggen er kansen voor creatieve landschapsarchitecten. Bovendien is er al gauw sprake van win-win-situaties als problemen en oplossingen tot verrassende combinaties leiden.

NIEUW EILAND

De Kreupel is een eilandencomplex in het IJsselmeer, circa zeven kilometer ten noordoosten van Medemblik. Het is aangelegd in de periode 2002 – 2004. Het zeventig hectare grote terrein bestaat uit twee zandbulten en daar omheen een circa twintig meter brede kade van klei of zand met stortsteenbescherming aan de buitenkant. Deze omringkade is op een aantal plaatsen onderbroken, zodat bij stevige wind het water over de stortsteen het binnenwater bereikt.

Het zand van De Kreupel kwam vrij bij het uitdiepen van de vaargeul Urk – Lemmer. De financiering gebeurde met aardgas-opbrengsten. De locatie van De Kreupel is gekozen vanwege de gunstige ligging ten opzichte van visrijke gronden en ondiepten waar de Driehoeksmossel leeft.

De realisatie van De Kreupel maakt deel uit van het projectenplan voor Natuurontwikkeling IJsselmeergebied 2002 / 2010 van Rijkswaterstaat. Over de uitvoering van Fase II wordt nog nagedacht. Daarbij zal de recreatie meer kansen krijgen: er komen enkele aanlegplaatsen.

Momenteel is De Kreupel als strikt reservaat in beheer van Staatsbosbeheer en is rust een belangrijke voorwaarde voor de kwaliteit. Om die te waarborgen is er op een afstand van honderdvijftig meter

Het eilandencomplex De Kreupel bestaat uit twee zandbulten die vrijwel geheel zijn omringd door een kade van twintig meter breed. LUCHTFOTO: RWS/RIZA MERVYN ROOS

rondom een geelzwarte betonning gelegd, die aangeeft tot waar schepen mogen komen. Ook is in de periode mei tot september in de weekenden bewaking aanwezig. Leden van de KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland participeren in zulke weekenddiensten, waarbij het vogels tellen een groot deel van de tijd vult. Als verblijfsaccommodatie ter plekke dient een omgebouwde schaftkeet.

DUIZENDEN BEWONERS

Vogels hebben snel massaal bezit genomen van de eilandjes. Het meest talrijk zijn Aalscholver, Kokmeeuw en Visdief. In 2005 hadden de Aalscholvers ruim 1000 nesten, verdeeld over drie locaties. De meeuwen en sterns waren wat moeilijker te tellen doordat in de loop van de zomer de vegetatie toenam en de vogels tot in augustus met nestelen bezig waren. Het aantal nesten van de Kokmeeuw werd geschat op 2000

Reukloze kamille en Canadese fijnstraal domineren de vegetatie van De Kreupel.

FOTO: JAN MARBUS

De nieuwe eilanden zijn zeer snel in bezit genomen door duizenden vogels.

FOTO: CEES SCHAPER

en van de Visdief op 3700. Maar minstens zo belangrijk is De Kreupel voor soorten die van kale grond houden en niet zo massaal optreden: Dwergstern 5, Bontbekplevier 26, Strandplevier 5 en Kluut 115 nesten. Daarnaast fungeert De Kreupel het hele jaar door voor allerlei soorten als foerageer- en slaappleaats. Honderden eenden komen er ruien en passerende steltlopers, zoals tientallen Kemphanen, Rosse grutto's of enkele Kleine strandlopers, verblijven er korte tijd.

In de wintertijd gaat soms een groep vrijwilligers de kade rond om boomopslag te verwijderen en aangespoeld vuil mee te nemen. In de afgestorven vegetatie verblijven dan Sneeuwgorz (zwermen) en Bokje (enkele). Slechtvalk en Smelleken profiteren op hun manier van de aanwezige vogels. Het broedseizoen van 2006 was minstens

zo succesvol, maar gaf wel enige verschuivingen te zien. De Aalscholvers hebben hun vestigingen uitgebreid. De hitte van de maand juli kostte veel jongen het leven. Maar tot in augustus gingen de vogels door met nestelen en waren er halfwas jongen in de diverse koloniedelen. Sommige grondnesten waren tot bijna één meter hoog opgebouwd.

Het aantal Kokmeeuwen en Visdieven liep weer in de duizenden. Het is verbazend om te zien hoe deze vogels zich thuis voelen in de flink ontwikkelde vegetatie. Ook van de Dwergstern zijn weer enige nesten aange- troffen.

SLAAPPLAATS VOOR ZWARTE STERN

Van het IJsselmeergebied is bekend dat er in augustus veel Zwarte sterns komen

foerageren. Het zijn vooral broedvogels uit gebieden noordelijk en oostelijk van ons land. Tijdens de trek verblijven de vogels hier een paar weken om te ruien. In de avond vliegen ze richting Den Oever om dan langs de noordrand van Wieringen naar hun slaappleaats op Het Balgzand te gaan. De laatste jaren echter komt het voor dat de telpost bij Den Oever opvallend weinig vogels heeft. Waar zijn de Zwarte sterns? Natuurontwikkelingsactiviteiten creëren nieuwe mogelijkheden voor deze vogels, bijvoorbeeld bij het 'naviduct' (combinatie van sluis en aquaduct, zie www.naviduct.nl) bij Enkhuizen. Ook wisselende weersomstandigheden doen de aantallen fluctueren. Maar in augustus 2006 is De Kreupel massaal benut als slaappleaats door de Zwarte stern. Scoorden de tellers in het weekend van 12/13 augustus meer dan 60.000 vogels, een week later werd hun aantal op 75.000 geschat. De vogels komen laat in de schemer ingevlogen en zijn 's morgens alweer vroeg uitgezwermd. Overdag zijn er slechts een paar duizend sterns aanwezig om vooral laag boven de vegetatie vliegend insecten op te pikken. Het is een foerageermethode waarbij je je afvraagt of die niet meer energie kost dan dat hij oplevert...

Op die enorme aantallen kom je natuurlijk verzwakte exemplaren tegen. Een Bruine kiekendief heeft dat ook door en komt regelmatig over de slaappleaats op zoek naar achterblijvers. Door de bewaking zijn enkele tientallen Zwarte sterns verzameld en naar vogelasiel De Bonte Piet gebracht. De meeste kunnen na het eten van veel meelwormen en het bereiken van vijftig gram lichaamsgewicht weer vrijgelaten worden.

Ook in juli 2006 waren er al Zwarte sterns rond De Kreupel aanwezig. De totalen blijven dan beperkt tot zo'n 5000 stuks. Deze vogels hebben dan nog het zomerkleed en vooral als een groepje opvliegt, zie je snel of er Witvleugelsterns tussen zitten. En dat is regelmatig het geval.

SNELLE VEGETATIE-ONTWIKKELING

Opmerkelijk is in de korte tijd van bestaan de ontwikkeling van de vegetatie van De Kreupel. Op de kade-eilanden van klei is een flinke ruige begroeiing ontstaan met Grote brandnetel, Akkerdistel, Boerenwormkruid, Moerasandoorn en zuring. Daar tussendoor mooie plekken met Vogelwikke, Vlasbekje, Grote kattenstaart en dergelijke. Vooral langs de waterkant lijken vogels die dekking wel te waarderen. Op de vijf zandeilanden was in 2005 langs de randen een zone met Reukloze kamille en

Visdief op het nest.

Kluut met pul.

Bontbekplevier op het nest.

ALLE FOTO'S OP DEZE
PAGINA: CEES SCHAPER

Kluwenzuring. In 2006 is die begroeiing gigantisch uitgebreid en is er nog één kale zandbult over. Het zijn hoofdzakelijk meldesoorten en Canadese fijnstraal die wel tot 60 cm. hoog dominant aanwezig zijn. Een van de Aalscholverkolonies op de kade was in juli net verlaten en vormde een onbegroeid stuk grond. Zes weken later was diezelfde locatie grotendeels ingenomen door een woud van zeventig centimeter hoge melde. Ook al staat in het beheerplan iets over het terugdringen van de vegetatie, het verschijnsel dat de eilanden zo snel groen worden, overvalt de plannenmakers een beetje. Des te aardiger is het om te zien hoe het grootste en hoogste eiland graag door Aalscholvers en meeuwen als rustplaats wordt benut en daardoor helemaal kaal blijft. Door betreding en uitwerpselen krijgt de vegetatie er geen kans. Langs de randen worden in de broedtijd zuring en melde afgehaapt om als nestmateriaal te dienen.

KLEPTOPARASITISME

Zo valt er in dit nieuwe gebied van alles te ontdekken: leuke soorten maar ook bijzonder gedrag zoals het kleptoparasitisme van Kokmeeuwen. De meeuwen staan tussen de jonge Visdieven en zodra een ouder landt met een visje voor de jongen, pakken zij dat af. Ook de Blauwe reiger loopt regelmatig in de Aalscholverkolonie rond in de hoop een graantje ofwel visje te kunnen meepikken.

Jan en Ina Marbus zijn beiden erelid van de KNNV en actief in de KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland.